

кримінальну відповідальність за великий перелік «комп'ютерних» правопорушень. Даний інститут кримінального права в Україні ще недостатньо розроблений. Однак, разом з поширенням Internet і зростанням загрози від комп'ютерної злочинності суспільним інтересам України, законодавець має визначити коло комп'ютерних злочинів, чітко розробивши норми, за якими буде можливо притягнути до відповідальності винних у їх вчиненні. Також необхідно прийняти єдині заходи, які б надавали можливість узгодження таких формулювань, як з метою їх вдосконалення, так і з метою застосування їх до осіб, що вчинюють комп'ютерні злочини на території СНД [3].

Література

1. Судова практика розгляду справ про злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsen.nsfh>

2. Волеводз А. Г. Противодействие компьютерным преступлениям: правовые основы международного сотрудничества / А. Г. Волеводз. – М.: Юрлитинформ, 2002. – 496 с.

3. Розенфельд Н. А. Кримінально-правова характеристика незаконного втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://adhdportal.com/book_1479_chapter_1_Anotaja.html

УДК 340.130.3(043.2)

Лукашенко Т. О., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ,
Науковий керівник: Шапенко Л. О., асистент

СИСТЕМА ДЖЕРЕЛ ПРАВА В УКРАЇНІ

Формування сучасної системи джерел права є складним, тривалим та багатофункціональним процесом, що відбувається в умовах глобалізації. Нині національна система джерел права накопичує значну кількість міжнародних договорів, відбувається зміна видів та місця законів у системі, розширюються предметні сфери законодавчого регулювання тощо. При цьому зазнає змін і взаємодія у системі чинних джерел вітчизняного права, особливо нормативно-правових актів та нормативно-правових договорів.

Саме тому так гостро в Україні стоїть питання законотворчості. Воно є актуальним з точки зору оцінки стану законодавчої діяльності на

сучасному етапі та обґрунтування розвитку законодавства з урахуванням соціальних явищ і змін у суспільних відносинах, які вимагають їх законодавчого закріплення. Практика свідчить про необхідність кардинальних змін у цій сфері, поєднання глибоких фундаментальних досліджень з прикладними розробками, здійснення порівняльного аналізу законопроектів та проведення правової реформи.

Першочергове значення для дослідження джерел права має аналіз їх як системно пов'язаних частин одного цілого. Адже сукупність джерел має ряд специфічних властивостей, що характеризують їх як певним чином організовану систему. Система джерел права являє собою органічне ціле, всі елементи якого – це окремі види джерел, розташовані у певному, чітко встановленому порядку. Для України характерним є вертикальний зв'язок між джерелами права. Така ієрархічна структура джерел права встановлює градацію правових нормативних актів відповідно до їх юридичної сили, що в остаточному підсумку визначає важливість і значення правової норми. Але субординація джерел права не означає, що норма, яка міститься в джерелі нижчого ступеня, повинна бути за своїм змістом похідною від норми, встановленої вищим за ступенем юридичної сили джерелом.

Однією з проблем теорії права на сьогодні є осмислення джерел права як категорії юридичної науки та невід'ємного елемента правової системи і механізму правового регулювання. Адже, не зважаючи на вікову історію існування поняття джерел права, єдиного підходу до його розуміння не існує.

Вперше термін «джерела права» ввів у науковий обіг римський історик Тит Лівій, характеризуючи Закони XII таблиць як єдине джерело усього публічного і приватного права [1, с. 45]. На теоретичному рівні дослідження джерел права розпочате лише у ХІХ ст. представниками різних правових шкіл, зокрема позитивістами, нормативістами та прибічниками соціологічного напрямку. В сучасній юридичній науці джерела права розглядаються як визнана у конкретному суспільстві офіційна форма (спосіб) зовнішнього вираження та закріплення норм права, посилення на яку підтверджують їхнє існування. Науковці використовують дане поняття у різних значеннях: ідеалістичному, що визначає джерела права як його ідейні витoki; матеріальному, що визнає джерелом права соціальні чинники, сили, які творять право; формально-юридичному, що ототожнює джерела права із зовнішніми формами його вираження та існування, тобто формами права [2, с. 108]. У широкому ж значенні, під джерелами права слід розуміти усі соціокультурні чинники, які впливають на формування та функціонування права.

Теоретики права визначають, що система джерел права представлена комплексом взаємопов'язаних та взаємоузгоджених нормативно-правових приписів, що об'єктивовані у відповідних зовнішніх формах права [3,

с. 31]. Сучасна система джерел права України представлена системою нормативно-правових актів (законів та підзаконних нормативно-правових актів); сукупністю нормативно-правових договорів (передусім міжнародних); правовими звичаями (наприклад, звичаї торгівельного мореплавства), судовою практикою (зокрема, практика Європейського Суду з прав людини, рішення Верховного Суду України); правовою доктриною; загальними принципами права як самостійним джерелом права в межах романно-германської правової системи [2, с. 108-109; 4, с. 189].

Як висновок, слід зазначити, що нормативно-правовий акт є одним з основних джерел права нашої держави, в якому відображено значну кількість норм, що регулюють найважливіші суспільні відносини. Інші джерела права загальнорегулятивного значення не мають і відіграють допоміжну роль у регулюванні суспільних відносин. У нормативно-правових актах закріплюються норми, які враховують інтереси суб'єктів права, здійснюють вплив на суспільні відносини залежно від конкретних економічних, політичних, соціальних та міжнародних умов у певний історичний період. Також незалежно від досконалості законодавства не виключене існування і інших форм права, які розвиваються у взаємодії із законом, наприклад, договори нормативно-правового змісту та загальні принципи права, які також є важливими джерелами сучасного права. Адже, останнім часом простежується тенденція зростання ролі міжнародно-правових договорів, які за своїм значенням наближаються до конституційних законів, та визнаних цивілізованими націями загальних принципів права, що забезпечують ефективність правового впливу Української держави на суспільні відносини.

Література

1. Калюжний Р. А. Римське приватне право: [підруч. для вищ. навч. закл.] / Р. А. Калюжний, В. М. Вовк. – К.: Атіка, 2012. – 408 с.
2. Петришин О. В. Теорія держави і права: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. – Х.: Право, 2014. – 368 с.
3. Хомюк Н. Система джерел права: деякі теоретичні аспекти / Н. Хомюк // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2013. – Вип. 58. – С. 27-33.
4. Теорія держави і права: навч. посіб. / [С. К. Бостан, С. Д. Гусарев, Н. М. Пархоменко та ін.]. – К.: ВЦ «Академія», 2013. – 348 с.